

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

ДІАГНОЗ УМОВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

**Нижньовербізька об'єднана територіальна громада,
Івано-Франківська область**

підготували:

Славомір Мандес, Ігор Каспрук

**на замовлення Фонду Розвитку Місцевої Демократії
у рамках проекту "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)",
фінансованого USAID.**

Серпень, 2017

Цей документ став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Фонду Розвитку Місцевої Демократії і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів.

This document is made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents are the responsibility of Foundation in Support of Local Democracy and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Зміст

1. Методологічні зауваження – реалізація досліджень.....	4
2. Вступ – характеристика громади.....	4
3. Процес об'єднання – генеза і процес.....	13
4. Громада – характеристика виконкому і послуг, що надаються.....	14
5. Проблеми та потреби органу місцевого самоврядування	22
6. Місцевий потенціал.....	25
7. Дані для моніторингу та підсумку.....	26
8. SWOT - аналіз.....	28
9. Висновки та рекомендації для впровадження стратегічного планування.....	31
Додатки	32

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Найважливіші висновки дослідження

- ОТГ Нижній Вербіж – це невелика громада, змішаного, переважно приміського характеру, в якій проживає 9762 особи. Демографічна структура відносно хороша: висока частка дітей у співвідношенні з кількістю людей у віці старше 50 років. Однак протягом останніх років спостерігається незначна тенденція до зменшення природного приросту населення.
- Громада поділена на дві частини: три населених пункти розташовані поблизу Коломиї, поруч з дорогою регіонального значення, а один населений пункт віддалений від цієї дороги та розташований у гірській місцевості.
- Економічну ситуацію громади слід оцінювати як відносно хорошу. На її території у різних галузях промисловості діє близько 150 малих та середніх фірм. Громада користується перевагами розташування - поряд із столицею району Коломиєю, яка є ринком збуту товарів та послуг місцевого бізнесу та місцем праці деяких мешканців, а також розташування біля автошляху регіонального значення Р-24. У безпосередній близькості від міста можна зауважити початок процесу субурбанізації.
- Основними показниками якості життя мешканців є наступні три елементи: 1) низька якість доріг та дорожньої інфраструктури; 2) небажання мешканців реєструвати ведення бізнесу/робота на «чорно»; 3) велика кількість малих та середніх підприємств (близько 150), що працюють у різних галузях економіки. Негативні фактори переважають над позитивними.
- Для місцевої спільноти характерним є помірний рівень з'єднуючого соціального капіталу (невисока зацікавленість справами громади, нечисленна участь мешканців у сільських зборах, але у громаді існують активні групи мешканців, частково пов'язані з неурядовими організаціями, які можуть активувати свої громади до громадської діяльності) та високий рівень пов'язуючого соціального капіталу (сильні сусідські та сімейні зв'язки).
- Запланований бюджет ОТГ на 2017 рік склав 31,3 млн. грн., з яких 16% припадає на власні доходи. У структурі власних доходів найбільшу частку складав податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок та акцизний податок. Витрати, головним чином, були спрямовані на освіту - 55,5%.
- Основною проблемою у всіх сферах послуг, що надаються громадою (дороги та дорожня інфраструктура, освіта, охорона здоров'я, культура) є поганий або дуже поганий стан інфраструктури. Ремонт, зокрема, вимагають дороги та комунальні будівлі.
- У сфері інфраструктури, що використовується у домогосподарствах, найболючішим питанням є відсутність водопостачання та каналізації. Функціонує система вивезення сміття. Серйозною проблемою є загроза підтоплення річкою Прут та її притоками.
- Основними проблемами у сфері соціального розвитку є трудова еміграція, низька заробітна плата та поганий стан комунальних будівель, що знижує якість наданих послуг.
- Влада ОТГ є цілісною, добре організованою командою. Голова громади виконує функції лідера, який визначає напрямки діяльності. Виконком був створений на базі існуючого управлінського

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

персоналу. Рада громади працює злагоджено і без конфліктів, немає напружених ситуацій, які б перешкоджали її повсякденній діяльності. Відносини з районною адміністрацією хороші.

- Виконком стикається з багатьма проблемами, серед яких найважливішими є наступні: відсутність генерального плану, відсутність інвентаризації будівель, недостатність знань та компетентності управлінських кадрів, відсутність кваліфікованого персоналу.
- До економічного потенціалу ОТГ можемо зарахувати: здатність залучати зовнішні фонди, відкритість для інвесторів, а також запас ділянок та будівель, які можуть бути використані під конкретні інвестиції.
- Першочерговим потенціалом мешканців ОТГ є велика група активних осіб, які бажають розвивати власну справу та високий рівень пов'язуючого капіталу.

• Методологічні зауваження – реалізація досліджень

Візит до громади відбувся 13-15.07.2017 р. Консультанти, які входили до складу аналітичної групи, зустрілися з дуже позитивним прийомом від місцевої влади, яка була привітна та корисна під час проведення аналізу. Перший день був присвячений розмовам з керівництвом громади і чиновниками, які відповідають за бюджет та представниками місцевого бізнесу. Під час другого і третього дня члени аналітичної групи відправилися у три населені пункти, що входять до об'єднаної громади, для проведення розмов з депутатами, старостами, представниками сільських громад, директором місцевої школи, активістами громадських організацій та духовенством Греко-Католицької Церкви. Детальний список інтерв'юєрів з окремих установ та організацій міститься у заключній частині звіту

11.08.17 р. у громаді була проведена друга, цього разу одноденна зустріч, під час якої попередні результати експертної оцінки були представлені представникам влади, старостам та представникам освіти. У наступній частині зустрічі було проведено SWOT-аналіз для п'яти вибраних сфер – його результати були враховані під час підготовки даного звіту та представлені у 8 розділі.

Атмосфера, яка супроводжувала експертну оцінку, була досить хорошим показником загального ставлення до проекту: ми зустрічались із доброзичливістю та бажанням співпрацювати, що дозволило забезпечити ефективне та безперешкодне проведення інтерв'ю. Завдяки добрій волі та відкритості респондентів, нам вдалось досить оперативно провести передбачені методологією оцінки зустрічі, які відбувалися в дружній та комфортній атмосфері.

• Вступ – характеристика громади

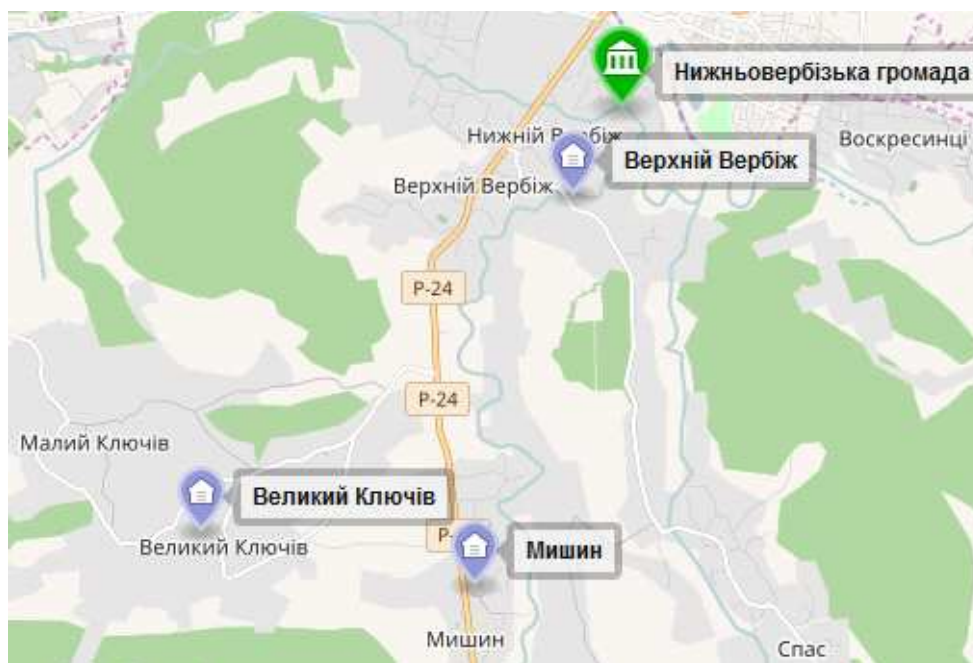
Об'єднана громада Нижній Вербіж розташована у Коломийському районі, Івано-Франківської області. До складу об'єднаної громади входять лише 4 населених пункти: Нижній Вербіж, Великий

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Ключів, Верхній Вербіж, Мишин. Територія громади загальною площею 64,9 км² має овальний вигляд.

Три з чотирьох населених пунктів розташовані при дорозі регіонального значення Р-24, і лише Великий Ключів знаходиться трошки далі від головної дороги. Село Нижній Вербіж, де розташована влада громади, та Верхній Вербіж, фактично вже є передмістями Коломиї. Населений пункт Мишин знаходиться всього за 12 км від центру Коломиї. Відстань між окремими селами невелика, найдовше - 7 км потрібно їхати від Нижнього Вербіжа до Мишина.

Села, розташовані при дорозі державного значення, лежать на рівнині та підлягають процесу субурбанізації. Великий Ключів розташований у дещо горбистій лісовій сільській місцевості.

Джерело: openstreetmap

Громада Нижній Вербіж примикає до Коломиї, міста середнього розміру (близько 61 тис. мешканців), і на півдні межує з Національним парком «Гуцульщина». На західній стороні знаходиться територія ОТГ Печеніжин.

Фактори, що визначають якість життя в громаді.

Основні детермінанти якості життя у громаді можна розділити на позитивні (які покращують якість життя) та негативні (які знижують якість життя). На основі проведеної експертної оцінки та аналізу SWOT було виявлено 10 ключових чинників, що впливають на якість життя, які показано в таблиці нижче:

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

	Позитивні чинники	Негативні чинники
Інфраструктура, екологія та генеральний план	Широка мережа державних установ	Погана якість доріг та дорожньої інфраструктури
Економіка	Велика кількість (близько 150) малих та середніх підприємств, що діють у різних сферах економіки	Небажання мешканців реєструвати економічну діяльність/робота на «чорно»
Навколишнє середовище і туризм	Чисте повітря, відносно чиста вода	Відсутність мереж водопостачання та водовідведення
Суспільство, людський капітал	Сильна локальна ідентичність – ідентифікація з місцем проживання, почуття відповідальності за найближче оточення	Високий рівень трудової міграції
Адміністрація органу самоврядування	Компетентна та віддана команда працівників адміністрації	Відсутність діючого генерального плану, інвентаризації будівель

Серед вище зазначених чинників, ключовими для якості життя мешканців є наступні: 1) низька якість доріг та дорожньої інфраструктури; 2) небажання мешканців реєструвати ведення бізнесу/робота на «чорно»; 3) велика кількість малих та середніх підприємств (близько 150), що працюють у різних галузях економіки. До трьох чинників, визначених особами, які брали участь у SWOT-аналізі, слід додати фактор безпосередньої близькості до Коломиї (робочі місця та різноманітні послуги, що надаються багатьом мешканцям ОТГ) та розташування 3 з 4 населених пунктів, що входять до складу громади, поруч з дорогою державного значення.

Економічна ситуація громади.

Громада не має ні беззаперечного, ні відносно великого економічного потенціалу. З огляду на це, слід підкреслити, що економічна ситуація все ж таки відносно хороша: на території громади працює близько 150 малих та середніх підприємств, які ведуть діяльність різного профілю. Проте лише 55 з них зареєстровані на території громади та платять тут податки. Інші найчастіше реєструються у Коломиї.

Найбільшими роботодавцями на території ОТГ є:

- державне лісове господарство «Коломийський лісгосп»
- ППФ «Квілт» (збір овочів та фруктів)
- комунальний заклад Коломийської районної ради «Коломийський районний центр первинної медико-санітарної допомоги» (надає медичні послуги)
- ТОВ «ВЛКОМ» (гуртовий продаж деревини, будівельних матеріалів та сантехніки)
- ТОВ «Західний півний дім» (продаж напоїв)

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- СВК-1 імені Довбуша (сільськогосподарські послуги)
- ТзОВ "Ламаніт Груп" (послуги громадського харчування)
- ПСП "Оскар" (фермерське господарство)
- ТОВ «Верона-Л» (будівництво)
- ТОВ «Бравомікс» (виробництво будівельних матеріалів)

У більшості випадків фірми невеликі, в яких працює в середньому від 10 до 15 працівників, працюють переважно у сфері торгівлі, сільського господарства, туризму, будівництва, деревообробки. Розвиток підприємств зумовлений двома факторами: по-перше, автошляхом регіонального значення Р-24, який забезпечує швидкий транспорт та сполучення з Коломиєю та рештою регіону, по-друге, близькістю Коломиї.

Значна частина населення працює у бюджетній сфері: освіта та охорона здоров'я.

Деякі мешканці ОТГ доїжджають на роботу в Коломию, особливо це стосується населених пунктів, розташованих біля дороги Р-24.

За оцінками влади громади, близько 20% мешканців працює за кордоном. У більшості випадків це сезонна робота, яка не приносить постійних доходів. Позитивним аспектом цього явища є той факт, що значна частина людей повертається після певного періоду часу, а виїзди на постійно відбуваються дуже рідко. Основними напрямками еміграції є Польща, Англія, Швеція та Італія.

Мешканці, які не виїхали і не працюють у Коломиї, живуть з невеликих фермерських господарств. Ферми характеризуються низькою рентабельністю: площа ділянки невелика, відсутнє спеціалізоване обладнання та недостатні знання у сфері спеціалізованого сільськогосподарського виробництва. Мешканці Великого Ключева та, меншою мірою, Верхнього Вербіжа, у невеликому масштабі займаються вирощуванням яблук. Однак це не є садівництво у промислових масштабах, сади невеликі, вирощування яблук відбувається без використання передових технологій. Отриманих таким чином доходів вистачає щонайбільше для поповнення доходів з інших джерел. У всіх селах зберігається традиційна для усього регіону традиція виготовлення вишиванок, що продаються на базарі в Коломиї або купуються перекупниками та вивозяться за межі регіону. У більшості випадків це виробництво незареєстроване.

Якщо нинішні тенденції будуть збережені, основою економічного розвитку громади та джерелом доходів її мешканців буде все більш диверсифікований сектор малого та середнього бізнесу та робота в Коломиї. У населених пунктах, розташованих уздовж дороги Р-24 будуть розвиватися невеликі виробничі фірми. У селах Великий Ключів та Верхній Вербіж існують шанси на розвиток садівництва, сільського господарства, а в майбутньому, якщо знайдеться інвестор з відповідними ноу-хау, харчова обробка. Якщо Коломия зміцнюватиме свої економічні позиції, збільшуватиметься кількість інвестицій та мешканців, тоді ОТГ зможе базувати свій розвиток у сфері безпосереднього впливу цього міста.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Бюджет громади

Перші вибори депутатів до Ради об'єднаної громади та голови були проведені в грудні 2016 року. Як результат, бюджет ОТГ був затверджений на 2017 рік. Спочатку планувалося, що створені ОТГ в грудні 2016 року розроблять свої бюджети на квітень-грудень 2017 року, а на перехідний період з січня по березень 2017 року вони будуть включені до районного бюджету. Але наприкінці 2016 року ситуація змінилася, і громади були змушені терміново розробити перший бюджет на січень-грудень 2017 року. Варто зазначити, що під час підготовки цього бюджету обласна та районна державні адміністрації, а також податкова служба надавали методичну допомогу та необхідні статистичні дані.

Бюджет був затверджений 20 січня 2017 року. Через брак часу та веб-сайту громади проект бюджету не був оприлюднений, але бюджет був представлений на засіданні виконавчого комітету та бюджетної комісії, де міг прийти кожен охочий мешканець. Крім того, всі засідання ради ОТГ є відкритими, серед яких і затвердження бюджету громади.

Дохідна частина бюджету на 2017 рік планується у розмірі 31,3 млн. грн., з яких лише 16% становили власні доходи громади.

Дохідна частина бюджету ОТГ у 2017, тис. грн

	2017 (план бюджету, стан на 01.01.2017)	Частка у структурі доходів %
Власний дохід	5.298,8	16,9%
Базова дотація	5.566,9	17,8%
Додаткова дотація	2.517,7	8,0%
Освітня субвенція	10.642,1	34,0%
Медична субвенція	7.286,9	23,3%
Загалом	31.309,4	100%

Основним джерелом власних доходів громади є прибутковий податок з громадян, єдиний податок та акцизний податок. Найбільшими платниками податку на території громади є Коломийське лісове господарство, адміністрація та бюджетні установи у сфері освіти, медицини, культури, підприємство з виробництва будівельних матеріалів та значна частина малих підприємств. На території ОТГ існує одна АЗС, але з 2017 року акцизний податок нараховується до державного бюджету, з якого до бюджету громади перераховуються кошти, еквівалентні акцизному збору у попередньому році.

У першій половині 2017 року дохідна частина власних доходів була перевищена на 800 тис. грн.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Основні джерела власних доходів у 2017, тис. грн

	2017 (план бюджету, стан на 01.01.2017)	Частка у структурі власних доходів %
Прибутковий податок з громадян	2.890,0	54,5%
Єдиний податок	859,4	16,2%
Акцизний податок	360,4	6,8%
Неоподатковуваний прибуток	315,8	6,0%
Земельний податок від фізичних осіб	310,0	5,9%
Плата за оренду від юридичних осіб	211,0	4,0%
Плата за оренду від фізичних осіб	174,5	3,3%
Податок на майно від фізичних осіб	87,4	1,6%
Земельний податок від юридичних осіб	30,9	1,9%
Податок на майно від юридичних осіб	33,7	0,6%
Податок на прибуток від юридичних осіб	15,0	0,3%
Туристичний податок	6,0	0,1%
Плата за спеціальне використання лісових ресурсів	1,3	> 0,1%
Екологічний податок	0,4	> 0,1%
Разом	5.298,8	100%

У 2017 році ОТГ повинна отримати 4,29 мільйона гривень субвенцій на розвиток інфраструктури, але на момент проведення експертної оцінки кошти ще не поступили на рахунок ОТГ. Керівництво громади прийняло рішення рівномірно розподілити згадану субвенцію між населеними пунктами пропорційно до кількості мешканців. Завдяки підтримці депутата Верховної Ради, виділено субвенцію на соціально-економічний розвиток у розмірі 50 тис. грн., яка була витрачена на ремонт гаражу амбулаторії в селі Нижній Вербіж.

- **Витрати бюджету**

Основні витрати громади пов'язані з наступними галузями: освіта, медицина та адміністрація. Загальні джерела цих витрат складають 91% всіх витрат.

Основні категорії бюджетних витрат органу самоврядування у 2017, тис. грн

	2017 (план бюджету, стан на 01.01.2016)	Частка у структурі витрат, %
Освіта	17.371,4	55,5%
Охорона здоров'я	8.049,3	25,7%
Органи територіального самоврядування	2.976,2	9,5%
Художня школа	1.314,4	4,2%
Культура і мистецтво	685,0	2,2%
Дорожні роботи	380,0	1,2%
Прикрашання міст, сіл, інших населених пунктів	241,8	0,8%
Допомога та соціальне забезпечення	191,0	0,6%
Інше	100,0	0,3%
Разом	31.309,4	100%

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Кошти субвенції на розвиток громади будуть спрямовані на розвиток інфраструктури та надлишок на виконання дохідної частини бюджету. Однак фінансування освіти є проблематичним питанням, оскільки субвенція на освіту покриває лише витрати, пов'язані з заробітною платою вчителів, тоді як додаткова дотація, спрямована на фінансування оплати обслуговуючого персоналу та комунальних послуг, була розрахована як 80% витрат за 2015 рік, коли мінімальна заробітна була у 2,5 рази меншою, ніж у 2017 році. В результаті, до кінця року громада повинна дофінансувати освіту на 1,4 млн. грн. з власних ресурсів.

Громада не має Фонду старости. У разі необхідності старости звертаються у письмовій чи усній формі з проханням на отримання коштів на ці чи інші питання свого округу.

- **Перспективи на 2018 рік**

У 2018 році планується провести інвентаризацію майна села Нижній Вербіж, в перспективі також і в інших населених пунктах, що, в свою чергу, дозволить значно збільшити податкові надходження від нерухомості.

Головним ризиком у сфері планування та виконання бюджету є дефіцит в галузі освіти, оскільки на момент проведення аналізу до кінця року було недостатньо коштів для фінансування одного місяця фонду оплати праці обслуговуючого персоналу.

Черговий важливий ризик - це витрати на утримання художньої школи, що становить 4,2% загальних витрат громади або 25% її власного доходу, при цьому понад 50% учнів цієї школи є дітьми з інших сіл та ОТГ. Проте згадані села та ОТГ відмовляються переказувати кошти, необхідні для навчання цих дітей.

Стан навколишнього середовища, екологія.

Загальний стан навколишнього середовища - хороший. На території громади та у безпосередній близькості немає великих промислових підприємств.

Серйозною проблемою для громади є загроза повеней ріки Прут і місцевих річок, що впадають у Прут.

На території громади діє система вивезення сміття, а займаються цим підприємство з Коломиї "AVE - Коломия" та комунальне підприємство з Печеніжина.

Громада не має ні водопостачання, ні водовідведення, а нечистоти скидаються у землю або у місцеві джерела. Пріоритетним є будівництво систем водопостачання через періодичне висихання джерел та підземних вод.

Характеристика місцевої громади.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Всього в об'єднаній громаді налічується 9762 особи, в тому числі: Нижній Вербіж – 2559, Великий Ключів - 3225, Верхній Вербіж - 1266, Мишин - 2712. Щодо кількості населення, то незначну більшість становлять жінки – в усій громаді вони складають 52% (Нижній Вербіж – 52%). Майже 20% населення громади становлять діти та молодь у віці від 0 до 18 років (Нижній Вербіж - 20%), особи віком від 19 до 35 років - 14% (Нижній Вербіж - 14%), особи віком від 36 до 50 років - 53% та 51% відповідно, особи старше 50 років - відповідно 13% та 15%.

ОТГ Нижній Вербіж характеризується відносно доброю демографічною структурою: висока частка дітей у порівнянні з кількістю осіб віком понад 50 років. Проте кількість мешканців за останні кілька років повільно зменшується, знижується також кількість дітей. Спостережуване зменшення не є значним, але показує тенденцію майбутнього, яку слід враховувати при проведенні стратегічного планування.

Згідно існуючих даних, понад 18% мешканців назавжди або тимчасово залишило громаду.

У громаді проживає 2512 пенсіонерів, що становить 26% від загальної кількості населення та 526 інвалідів, що становить 5% мешканців. Крім цього на території громади проживає 12 емігрантів чи біженців.

Спільнота громади характеризується високим пов'язуючим капіталом: сильні родинні та сусідні зв'язки. Не зауважено напруженості ані між владою громади та окремими групами мешканців, ані між мешканцями різних сіл.

Форми соціальної активності

Рівень з'єднуючого капіталу є помірним: невисока зацікавленість справами громади, нечисленна участь мешканців у сільських зборах, але у громаді існують активні групи мешканців, які частково об'єднані у громадські організації, що можуть активувати свої громади до громадської діяльності не лише на користь свого села, але й для усієї громади та країни.

В ОТГ Нижній Вербіж працюють такі НУО:

«Військові капелани» - організація ветеранів боїв на сході. Громада співпрацювала з асоціацією зі збору харчів для воїнів, які воюють на сході України в операції АТО.

«Асоціація соціально-економічного та культурного розвитку с. Великий Ключів». Організація була створена у 2013 для реалізації проекту "Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад, Фаза 2" з коштів The International Organization for Migration. У 2016 році Асоціація отримала співфінансування на проект «Впровадження енергозберігаючих заходів у Нижньовербізькій ЗОШ I-III ст. Коломийського району Івано-Франківської області», поданого до Посольства Федеративної Республіки Німеччини. Діяльність організації є проявом загальної активності мешканців села Великий Ключів. Це гірське село, віддалене від головної дороги, і громада, яка завжди проживала в ній, повинна була покладатися на себе. Наочно проілюстрував це останній приклад з ремонтом доріг. Громадська дорога, що з'єднує Великий Ключів з основним регіональним шляхом до минулого року знаходилася в дуже

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

поганому стані. Мешканці не хотіли чекати на ремонт і вирішили власними силами провести ремонт найбільш пошкоджених ділянок. Без будь-яких зовнішніх ресурсів, мешканці зібрали 110 тис. грн. і спільно відремонтували дорогу.

«Асоціація економічного розвитку Коломийщини» (АЕРК) (www.aedk.com.ua) – організація діє на території усього Коломийського району та підтримує мешканців в плані економічної активності у широкому розумінні цього слова. На початку 2017 року громада підписала з Асоціацією Меморандум, в якому обидві сторони задекларували співпрацю в організації спільних семінарів та консультацій щодо процесу децентралізації та написання проектів.

Місцеві традиції, соціально-культурна діяльність, важливість культури для місцевої громади .

Верхній Вербіж (раніше відомий як Вербіж Вижний) до Другої світової війни був центром сільської громади в Коломийському повіті. Пам'ять про це минуле не збереглася до сьогодення цього дня у вигляді почуття спільної ідентичності окремих сіл.

ОТГ знаходиться на кордоні впливу гуцульської культури, яка, крім національної ідентичності, є однією зі складових ідентичності мешканців і відіграє важливу роль у житті людей з нагоди урочистих свят чи ритуалів (весілля, похорони).

Відносини між мешканцями окремих сіл хороші, немає жодної напруженості чи ворожнечі. Не спостерігається також упереджене ставлення жителів села до столиці громади, села Нижній Вербіж, чия роль столиці не піддається сумніву.

Місце жінок у місцевій спільноті.

Немає детальної інформації про рівень професійної активності жінок, які проживають на території громади. Роль жінок регулюється традиційними нормами, відповідно до яких жінка перш за все несе відповідальність за дім та дітей. Але це не означає виключення з громадського життя. Непрямими показниками місця жінок у місцевій спільноті є дані про рівень участі працівників виконкому, який становить 70 %. Крім того, жінками є заступник голови ради та секретар ради. З метою гарантування рівності було вирішено, що моніторинг цього питання буде у сфері обов'язків заступника голови ради.

Інформаційна політика

Виконком веде власну інтернет-сторінку (<http://nvotg.if.ua/>), що містить велику кількість інформації. Варто підкреслити, що інформація постійно оновлюється. Офіс також публікує інформацію у мережі Facebook, де, крім інформації, розміщеної особою, яка відповідає за ведення профілю, можна знайти коментарі, точки зору та запитання мешканців.

Оприлюднення бюджету здійснюється шляхом розміщення його на інтернет-сторінці громади.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

• Процес об'єднання – генеза та процес

Ініціатором створення ОТГ з центром у Нижньому Вербіжі була Олексюк Ольга Йосипівна, тодішній голова Нижньовербізької сільської ради. Попередньо підготовлені районною радою плани децентралізації Коломийського району не передбачали створення громади у її нинішньому вигляді. Активісти місцевого самоврядування в децентралізації однак побачили можливість залучення коштів для інфраструктурних інвестицій, так необхідних у цьому регіоні. Розрахунок доходів і витрат також показав, що об'єднання чотирьох сіл та функціонування в нових правових умовах забезпечить суттєвий дохід і створить можливості для соціально-економічного розвитку. Мешканці зацікавлених сіл підтримали ідею злиття, хоча в цьому випадку переважаючим фактором було побоювання приєднати їхні села до Коломиї та зменшити важливість їхніх спільнот у громаді, в якій велике місто відіграватиме головну роль.

Важливим чинником, який сприяє процесу об'єднання, був і той факт, що ОТГ Нижній Вербіж межує з ОТГ Печеніжин - громадою, що належить до групи органів місцевого самоврядування, які об'єдналися першими з великим успіхом. Представники органів місцевого самоврядування у зацікавлених селах мали перед собою позитивний приклад об'єднання і у багатьох випадках вони могли просто скопіювати готові рішення. У той же час було налагоджено тісне співробітництво з Печеніжином: ОТГ Нижній Вербіж зараз користується послугами печеніжинського підприємства з вивезення сміття. На початку 2017 року було підписано меморандум, в якому обидві громади заявили про свою співпрацю під час написання та впровадження грантових програм, організації спільних семінарів та консультації щодо процесу децентралізації та підвищення якості послуг.

Громада була створена шляхом злиття трьох сільських рад: Нижньовербізька сільська рада, Великоключівська сільська рада та Мишинська сільська рада. Розмови також велися з громадами сіл Ковалівка та Спас. Влада громади Спас сподівалася створити свою власну громаду з центром у їхньому населеному пункті і вирішила не приєднуватися. Теперішня влада ОТГ має, однак, надію, що обидві громади змінять свою думку і приєднаються до них. Шанси для приєднання Спасу невеликі - у червні був обраний новий голова сільської ради цієї громади, який заявив про свій намір створити окрему одиницю самоврядування з центром у Спасі.

Вибори депутатів та голови ради громади відбулися 18 грудня 2016 року. П'ять кандидатів змагалися за посаду голови, у тому числі - Ольга Олексюк. Кандидати вели власні кампанії, відбулися зустрічі з мешканцями. Увесь процес відбувався спокійно і без конфліктів. Вибори виграв за підтримки 70% виборців М'якушак Ярослав Юрійович, який виконував функції голови громадської ради у селі Великий Ключів. Як стверджує сам зацікавлений, він особисто виступає проти участі партій на рівні самоврядування і не належить до жодної, але на виборах він мав підтримку партії "Батьківщина". Ольга Олексюк на даний час є заступником голови ради.

Перша урочиста сесія громади відбулася 30 грудня 2016 року.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- **Громада – характеристика виконкому та послуг, що надаються**

Державні послуги

На основі зібраної інформації можна виділити наступні сфери послуг, що надаються громадою або іншими суб'єктами:

- Дороги та дорожня інфраструктура

На утриманні громади є понад 141 км доріг: це, в переважній більшості, ґрунтові дороги, з твердим покриттям, їх стан середній, але значна частина потребує невідкладних ремонтів. Довжина регіональної дороги становить 10,5 км. Стан її поверхні є відносно хорошим, однак вона не має відповідних узбіч та освітлення.

До моменту об'єднання громади за дороги відповідало комунальне підприємство з Печеніжина, яке надавало ці послуги на підставі підписаної угоди. В даний час за них має відповідати місцеве комунальне підприємство.

Лише невелика частина вулиць у громаді має освітлення, за яке відповідає Коломийський міський район електромереж (мРЕМ). У 2016 році в селі Великий Ключів був реалізований проект "Створення безпечних умов на дорогах в с. Великий Ключів" з коштів обласної адміністрації, завдяки якому було споруджено освітлення частини вулиць.

У селі Мишин на завершення будівництва чекає міст на притоці Прута, мешканці зібрали 100 тис. грн., але через бюрократію не можуть завершити його власними силами.

- Інфраструктура, що використовується у домашніх господарствах

На території громади немає сміттєзвалища. За вивіз сміття з ОТГ відповідає підприємство з Коломиї "AVE - Коломия" та комунальне підприємство з Печеніжина, які транспортують відходи до сміттєзвалища в Коломиї. Щомісячна плата за вивіз сміття для фізичних осіб становить 41 грн. (вивіз здійснюється комунальним підприємством з Печеніжина), 44 грн. (вивіз "AVE - Коломия") на місяць. Кошти сплачуються індивідуально на рахунок постачальника послуг.

Спосіб теплопостачання домогосподарств змішаний. Частина під'єднана до газу і опалює цим паливом, але через зростаючу вартість газу мешканці модернізують свої системи опалення та переходять на тверде паливо. Масштаб цього явища не контролюється громадою.

У громаді немає ані каналізації, ані водопостачання. Мешканці беруть воду з місцевих джерел або криниць. Нечистоти в більшості випадків скидаються у вигрібні ями, а потім їх забирають та вивозять на підставі індивідуальних договорів. Громада не надає жодних послуг у цій галузі.

- Місцевий транспорт

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Місцевий транспорт обслуговується приватними компаніями. Транспортний зв'язок між населеними пунктами уздовж регіональної дороги Р-24 та Коломиєю дуже хороший - по цій дорозі їздять автобуси з місцевими та регіональними напрямками. Гірше сполучення із селом Великий Ключів, проте теперішній його стан вважається мешканцями задовільним.

- Освіта

Мережа освіти в громаді складається з трьох трирівневих шкіл. У школах навчається загалом 896 учнів. На території громади працює також два дитячих садки, які відвідує 161 дитина. На території громади не займаються професійною освітою, але тут відкрита музична школа.

	Рік будівництва чи капітального ремонту	Проектна спроможність	Кількість учнів + діти у дошкільній освіті	Кількість вчителів	Вартість навчання одного учня у тис. грн
Нижньовербізька школа I-III ступенів	2004	550	353	72	16,1
Великоключівська ЗОШ I-III ступенів	1926, 1972	700	325	53	15,6
Мишинська ЗОШ I-II ступенів	1970	300	218	27	15,6
Нижньовербізький ДНЗ «Веселка»	2004		86	11	15,7
Мишинський ДНЗ «Струмочок»			75	7	17,8

І влада, і мешканці задоволені існуючою мережею навчальних закладів, але стан шкільних будівель вважається проблематичним. Ремонту та модернізації системи опалення вимагає, зокрема, будинок школи в селі Нижній Вербіж, немає там також і спортивного залу. Ще до злиття окремі сільради провели незначний ремонт навчальних закладів. Наприклад, Великоключівська сільська рада отримала кошти з обласного фонду на будівництво туалетів у Великоключівській ЗОШ I-III ст. Завдяки програмі японського уряду (Киотського протоколу) в Мишині була відремонтована школа – утеплено, замінено вікна, модернізовано систему теплопостачання. Проте необхідною є подальша робота.

Реалізовані інвестиції значно сприяють підвищенню якості життя мешканців. Освітні установи заповнені на 58%, у тому числі установа у Великому Ключеві на рівні 46%. У довгостроковій перспективі, якщо кількість дітей зменшуватиметься, вартість утримання навчальних закладів матиме значний вплив на інвестиційну здатність громади.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Рівень навчання оцінюється як середній - "ні високий, ні низький". Влада громади сподівається, що інвестиції в навчальні заклади та організаційні зміни на рівні громади сприятимуть підвищенню рівня навчання.

Деякі проблеми створює музична школа, де витрати на утримання повністю покриваються громадою, і в якій навчаються також діти, що проживають за межами її території. Влада планує провести переговори з владою Коломиї щодо поділу коштів на утримання школи.

У громаді є три дитячих садка. Два в дуже хорошому стані (Мишин і Нижній Вербіж). У нижньому Вербіжі не було дитячого садка, і ще до початку об'єднання було ініційовано створення місця для дітей. З цією метою була перебудована будівля для вчителів (4 квартири). У серпні планується відкрити дитячий садок.

- Служба охорони здоров'я та соціальна допомога

На території громади є 3 установи охорони здоров'я:

- 2 амбулаторні клініки (Амбулаторія загальної практики сімейної медицини - ЗПСМ) у селах Нижній Вербіж, Великий Ключів)
- 1 ФАП у селі Мишин

В розпорядженні лікарів є два автомобілі.

	Рік будівництва або капітального ремонту	Кількість візитів на рік	Кількість працівників	Бюджет у тис. грн (витрати на утримання)
АЗПСМ с. Нижній Вербіж	1974	13121	23	1838,8
АЗПСМ с. Великий Ключів	1970	10799	13	977,2
ФАП с. Мишин		2895	3	224,6

Громада офіційно взяла на себе установи охорони здоров'я, однак було вирішено, що керівництво ними залишатиметься, принаймні тимчасово, в районній адміністрації. Виділені кошти перераховуються у район: 40% на перший, 60% - на другий рівень. Влада громади пояснює це рішення недостатньою обізнаністю у медичному законодавстві та управлінні цією сферою.

У 2017 році завдяки підтримці депутата Верховної Ради, було виділено субсидію на соціально-економічний розвиток у розмірі 50 тис. грн. Було вирішено направити ці кошти на ремонт амбулаторного гаражу в селі Нижній Вербіж.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Якість медичних послуг дуже добре оцінюється як мешканцями, так і органами влади. Хоча мережа медичних закладів є досить розповсюдженою, але нерідко стан будівель є не найкращим. Недостатньо також ліків і спеціалізованого обладнання.

Громада перейняла від районної адміністрації відповідальність за соціальну допомогу та створила центр соціальних послуг. В даний час у центрі працює 4 співробітників, по одному для кожного села.

- **Культура**

На території громади діє 9 закладів культури, в тому числі 1 музична школа (Дитяча школа мистецтв), 4 бібліотеки, 4 будинки культури та клуби.

	Рік будівництва або капітального ремонту	Проектна спроможність	Кількість працівників	Бюджет у тис. грн (витрати на утримання)
<i>Клуб с. Верхній Вербіж</i>	1970	100	2	79,4
<i>Народний дім с. Нижній Вербіж</i>	1935	150	2	84,9
<i>Народний дім с. Великий Ключів</i>	1950	100	2	83,0
<i>Народний дім с. Мишин</i>	1935	150	2	91,1
<i>Нижньовербізька дитяча школа мистецтв</i>	1889	200	18	1219,9 13,6 тис. грн./учня

У кожному селі є будинок культури або клуб. У кожному закладі культури працюють три особи: бібліотекар, директор клубу та прибиральниця.

Стан двох із чотирьох будинків культури і клубів - поганий або критичний, тому можливість надання культурних послуг обмежена.

У двох школах існують спортивні зали, доступні для мешканців. У селах є спортивні майданчики, а у Нижньому Вербіжі - стадіон. Футбольна команда з села Мишин дуже успішна на рівні району. Влада громади планує підтримати її та розвинути як команду громади.

У селі Верхній Вербіж була створена траса для мотокросу. На трасі пройшов Чемпіонат України з мотокросу, планується організація Чемпіонату Європи.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- Пожежна охорона

На території громади немає пожежної частини – для обслуговування населених пунктів, що розташовані на головній дорозі, достатньо пожежної команди з Коломиї. Проблемою, натомість, є відсутність пожежної служби в селі Великий Ключів, тому громада планує створити добровільний пожежний підрозділ. Ці плани поки що не виконуються, оскільки влада сподівається, що до громади приєднається село Спас, в якому функціонує добре оснащений підрозділ. Паралельно триває пошук можливості придбати вживаний пожежний автомобіль для запланованого підрозділу. Якщо село Спас приєднається до громади, тоді обидва підрозділи будуть об'єднані.

Організація роботи виконкому.

Головою ради громади є М'якушак Ярослав Юрійович, заступником - Олексюк Ольга Йосипівна, секретарем - Андрушко Наталія Іванівна. Влада громада творить компактну і добре співпрацюючу команду.

Виконком перебуває лише на стадії створення, що є зрозумілим, оскільки громада була сформована наприкінці минулого року. Ще не складено статут, який описує різні аспекти його функціонування та детальну процедуру дій. Відсутні організаційні положення. Кожен чиновник виконує свої обов'язки, які визначаються та затверджуються правлінням або головою ради громади.

Керівництво громади та виконавчий комітет безпосередньо відповідають за роботу виконкому. Виконком ділиться на 5 наступних відділів:

- 1) бухгалтерський облік та звітність,
- 2) юридичний,
- 3) земельний,
- 4) освіти і культури,
- 5) фінансовий.

Поза рамками відділів у виконкомі працює спеціаліст з кадрів,

До складу виконкому входять також троє старостів. Співпраця влади громади зі старостами складається дуже добре.

Загалом у виконкомі працює 32 особи, включаючи старостів та допоміжний персонал. А безпосередньо в офісі виконкому працюють 23 особи. Велика кількість працівників пов'язана з політикою повної зайнятості, прийнятої в процесі об'єднання. Відмова щодо відставки осіб, які входять до складу попереднього апарату окремих громад, була продиктована бажанням уникнути спротиву з боку посадових осіб, що перебували від загрозою звільнення та які потенційно могли б негативно налаштувати підпорядковані їм місцеві спільноти до ідеї об'єднання.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Громада планує запустити ще у поточному році ЦНАП, який забезпечить надання мешканцям більшості існуючих адміністративних послуг. Центр буде розташований на першому поверсі офісної будівлі виконкому, де на сьогоднішній день знаходиться пошта. Перед запуском ЦНАПу необхідно перенести пошту до іншого приміщення. Проте ще не було вирішено, де буде перенесена пошта і коли це станеться.

На більш просунутому етапі перебуває процес створення власного комунального підприємства. Під час візиту експертів до громади, тривав пошук кандидата на посаду його керівника. Планується на початку взяти на роботу 9-10 співробітників. З інфраструктурної субвенції планується придбати трактор, можливо, транспортний засіб. На початку підприємство має нести відповідальність за стан освітлення вулиць, незначні ремонти громадських будівель, прибирання території, очищення вулиць від снігу. Влада сподівається, що підприємство також отримуватиме прибуток у майбутньому.

Варто підкреслити, що громада співпрацює з іншими ОТГ. Ми вже згадували про підписаний меморандум про співробітництво з ОТГ Печеніжин. ОТГ Нижній Вербіж також веде розмови з 3-4 громадами про можливість створення методичного кабінету та працевлаштування одного інспектора з праці для кількох громад. Прямою мотивацією для співпраці є бажання зекономити незначні фінансові ресурси. Але органи влади також визнають той факт, що діяльність у певних сферах вимагає, принаймні, координації діяльності малих громад, якщо вони повинні бути реалізовані ефективно.

Рада громади.

Членами Ради є 26 осіб, у тому числі 6 жінок. Рада працює таким чином злагоджено, без особливих конфліктів, які б заважали її функціонуванню. Поки що не виникало жодних інцидентів за політичними ознаками. Практично всі депутати є позапартійними і були обрані мешканцями. Прикладом доброго співробітництва між членами ради є спосіб, за допомогою якого розподіляється інвестиційна субвенція. Бралися до уваги різні пропозиції щодо поділу субвенції і врешті-решт було вирішено розподілити виділену суму пропорційно до кількості мешканців, потім разом зі старостами та мешканцями прийнято рішення про призначення виділених сум. У більшості випадків субвенції були призначені для ремонту доріг, поганий стан яких відомий усім та сприймається як найбільша проблема населення.

Адміністративні проблеми виконкому

Адміністративні проблеми виконкому стосуються наступних питань:

- недоліки у документації, відсутність генерального плану

Громада не має актуального генерального плану. Документація частини будівель містить різні прогалини, що ускладнює - затримує або унеможливорює - реалізацію комунальних та приватних інвестицій.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- відсутність інвентаризації житлових будинків

Відсутність поточної інвентаризації будівель є причиною невеликої суми доходів з податку на нерухомість. За оцінками влади, серед близько 1200 домогосподарств платять лише 100.

- недостатні знання та відсутність належних компетентностей у посадових осіб

Чиновникам не вистачає відповідних знань з написання проектів, роботи у проектах, законодавства, управління персоналом. Зокрема, потрібні курси з написання та управління проектами, оскільки все більше і більше фінансових засобів для громад доступні у рамках проектної процедури. Ці недоліки, особливо написання проектів, можуть бути компенсовані навчанням працівників. Однак це вимагає часу і не замінить досвіду.

Всі співробітники фінансового відділу та бухгалтерії мають достатній професійний досвід. У фінансовому відділі працює колишній працівник районного фінансового відділу, а в бухгалтерії - колишній головний бухгалтер сільської ради, працівник державного казначейства та бухгалтер лікарні та колишній шкільний бухгалтер. Тому потреба полягає не стільки в додатковій підготовці з місцевих фінансів та бюджету, скільки у навчальних візитах до інших об'єднаних громад для обміну досвідом.

- Відсутність персоналу

Персональний склад виконкому ще не завершений. Відсутні:

- юристи, які спеціалізуються у ключових питаннях для місцевого самоврядування, особливо земельної власності, бізнесу та освіти,
- фінансист, який уміє планувати бюджет та володіє знаннями у сфері фінансового права,
- бухгалтери з досвідом роботи в органах місцевого самоврядування,
- співробітник відділу освіти.

У фінансовому відділі повинні працювати щонайменше 2 людини, а в бухгалтерії - 5. Однак на момент проведення аналізу у відділі працювала 1 особа, а в бухгалтерії - 4. Це недостатня кількість людей, особливо враховуючи те, що відповідно до закону, у 2018 році розпочнеться трирічне бюджетне планування. Крім того, з 2018 року всі податкові надходження будуть надходити на один рахунок, проте для здійснення бюджетних розрахунків необхідно буде диференціювати ці надходження відповідно до видів податків. Один працівник не справиться з таким завданням. Також бухгалтерія вимагає додаткового працівника, оскільки на даний момент бухгалтерія обслуговує близько 300 осіб. У 2018 році відділ освіти повинен бути виділений в окрему юридичну особу з мінімум 3 бухгалтерами.

Серйозною проблемою є пошук компетентних осіб на згадані посади, які захочуть працювати за зарплату, яку пропонує орган самоврядування. Не тільки можна заробити більше за кордоном, але і в сусідній Коломиї той же фахівець отримає вищу зарплату. Добре це ілюструє приклад з

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

проблемами пошуку співробітників у відділ освіти: директор школи може заробити 10 000 грн., тоді як керівникові відділу освіти громада може запропонувати лише 4 000 грн.

- IT-обладнання відсутнє

Завдяки закупівлі вдалося задовольнити найважливіші потреби в апаратурі. Тим не менше, ще не вистачає 5 комп'ютерів і 2-3 копіювальних апарати.

- Немає спеціалізованого програмного забезпечення / проблеми з наявним програмним забезпеченням

Фінансовий департамент має необхідне програмне забезпечення, придбане у Міністерстві фінансів. Воно вимагає щорічного оновлення, яке коштує 2,2 тис. грн. Бухгалтерія має програмне забезпечення Pagus, яке, за рішенням Ради національної безпеки та оборони України, увійшло до списку заборонених продуктів і не може бути у використанні з 2018 року. Тому необхідно придбати нове програмне забезпечення з метою ведення бухгалтерського обліку.

- Немає офісних приміщень

На момент проведення аналізу фінансовий відділ та бухгалтерія працювали в приміщенні, де перебуває 6 осіб. Воно розташоване на сонячній стороні, але через відсутність простору неможливо встановити кондиціонер. Дискомфорт додає безперервний шум 6 комп'ютерів у відносно невеликій кімнаті.

Співпраця з районом

Співпраця громади з Коломийським районом складається добре. Передача повноважень щодо комунальних будівель владою району відбулася без серйозних проблем, хоча весь процес був повільний, що створювало певні труднощі для громади. Затримки не були пов'язані з злими намірами. В даний час співпраця відбувається добре, про що свідчить той факт, що вивезенням сміття з трьох населених пунктів громади займається компанія з Коломиї "AVE - Коломия", а сміття з території усієї громади потрапляє на полігон в Коломиї.

Потенціали адміністрації

Адміністрація громади ґрунтується на відносно молодій команді, що складається з людей, які раніше працювали в районній адміністрації чи інших державних органах влади.

Влада громади характеризується відкритістю для інвесторів. Найближчим часом планується провести промоційні заходи, спрямовані на залучення підприємців, які бажають вести господарську діяльність на території громади.

У громаді існує хороша система обміну інформацією з мешканцями. Жителі можуть дізнаватись про те, що робиться у громаді та плани з веб-сайту та сторінки Facebook.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Суспільна оцінка діяльності місцевого самоврядування.

Суспільна оцінка діяльності органів влади потребує проведення поглиблених досліджень. Зібрана інформація є фрагментарною та передбачає, що діяльність місцевого самоврядування, як правило, оцінюється позитивно.

• Проблеми і потреби органу місцевого самоврядування

Економіка та інфраструктура

На думку всіх респондентів, основною перешкодою для економічного розвитку та економічної активності громадян і приватного підприємництва є поганий стан доріг і дорожньої інфраструктури (тротуарів, бордюрів, дренажу, освітлення). На думку влади, проведення ремонтів та вдосконалення дорожньої інфраструктури розглядається як умова для старту інвестиційного потенціалу громади. Покращення стану доріг також покращило б якість життя мешканців. Проте слід підкреслити, що стан доріг, відносно кажучи, не дуже поганий. Натомість влада громади та всі без винятку співрозмовники вважають, що необхідно і надалі продовжувати поступово ремонтувати дороги та дорожню інфраструктуру, навіть за рахунок інших інвестицій. Ілюстрацією може бути приклад з двох сіл, де поряд з дорогами серйозною проблемою є стан шкільних будівель та неефективна система опалення. Маючи обмежену суму фінансування було вирішено спочатку фінансувати ремонт доріг із субвенцій на інфраструктуру.

Важливим чинником, що негативно впливає на якість життя, є **відсутність узбіч**, що робить подорож велосипедом, а це транспортний засіб, що часто використовується жителями, небезпечною. Уздовж вулиць **також не вистачає тротуарів та вуличного освітлення**, мешканці ходять краєм дороги, що становить загрозу їхньому життю та здоров'ю а також обмежує розвиток дрібних послуг.

Немає сучасної системи інвентаризації землі та будівель, що є основною перешкодою для залучення інвестицій.

Значною проблемою, яка обмежує рівень доходів громади, є **незареєстрований бізнес, уникнення сплати податків та оплата праці "на чорно"**. Це стосується, зокрема, сезонних робіт.

Інша проблема - це факт ведення ділової активності на території громади, а реєстрація фірми поза її територією. Органи влади мають намір налагодити діалог з підприємцями, щоб переконати їх перереєструватися.

Навколишнє середовище

У громаді **немає водопостачання та каналізації**. В останні роки посилилось явище сезонного пересихання джерел та криниць. До цих пір жителі поралися з цією проблемою шляхом копання

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

нових криниць або поглиблення старих. У критичних ситуаціях діє допомога сусідів. Проте органи влади усвідомлюють, що в довгостроковій перспективі відсутність водопостачання та каналізації сприятимуть забрудненню навколишнього середовища та стане важливим чинником зниження якості життя населення. У планах - будівництво мереж водопостачання, але зараз пріоритетом є дороги, а далі - школи.

Сміття вивозиться з території громади комунальним підприємством з Печеніжина (з села Малий Ключів) та "AVE - Коломия" (з інших населених пунктів) і транспортується на сміттєвий полігон на території Коломиї. **Сміття забирають раз на тиждень, що виявилось недостатньо часто** і тому ведуться розмови з "AVE - Коломия" про те, щоб збільшити частоту вивозу до двох разів на тиждень.

Частина населених пунктів знаходиться на території, яким часто загрожує повінь. Через територію ОТГ Нижній Вербіж протікає ріка Прут та її притоки, які у весняний період, в період сильного танення снігів в Карпатах, створюють загрозу повеней. У 2008 році на території усього району була велика повінь, яка нашкодила Коломиї та багатьом населеним пунктам Коломийського району. Існує небезпека того, що у разі раптового збільшення рівня річок, господарські будівлі можуть знову бути затоплені.

Суспільний розвиток

Ключові проблеми та потреби мешканців у сфері соціального розвитку можна систематизувати, розділяючи їх на п'ять ключових областей, описаних в порядку їх важливості:

- Безробіття та міграція

Найважливішою соціальною проблемою є необхідність трудової міграції та низькі доходи мешканців. У більшості випадків виїзди до європейських країн носять тимчасовий характер - через кілька місяців (максимум - рік) мешканці повертаються, зароблені гроші неодноразово інвестуючи на місці, насамперед ремонтуючи чи будуючи будинок. Рідко трапляється, щоб гроші, зароблені за кордоном, призначалися на розвиток бізнесу. На основі зібраних даних можна припустити, що сезонні виїзди на роботу стали важливою частиною життя деяких домогосподарств. Еміграція на постійне місце проживання, через складність отримання дозволу на роботу або громадянства, є досить рідкісним явищем. Але у свою чергу навесні розпочинаються поїздки для роботи в полі чи на будівництві.

На місцевому ринку праці існує багато пропозицій роботи (на проблеми з працевлаштуванням кваліфікованих фахівців жалілася як влада громади, так і підприємці), однак через низьку заробітну плату недостатньо людей, що бажають працювати.

- Освіта

Необхідно модернізувати будівлі шкіл, зокрема, необхідно є заміна системи опалення в будівлі школи Нижній Вербіж, тому що нинішня система створює значні витрати. Будівля школи

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

дуже велика і діюча система неекономічна: котельня опалює одночасно дитячий садок і школу і немає можливості відокремити потік тепла. В результаті, для того, щоб обігріти дитячий садок, також доведеться обігріти школу, навіть якщо в ній немає учнів. Потенційно модернізація системи опалення може принести 0,8-1 мільйон гривень економії. У поточному році ОТГ подала проект «Впровадження енергозберігаючих заходів у Нижньовербізькій ЗОШ I-III ст. Коломийського району Івано-Франківської області (капітальний ремонт)» до Фонду регіонального розвитку (ДФРР). Результати конкурсу не були відомі під час збору даних. Також підготовлено проект "Впровадження енергозберігаючих заходів у Нижньовербізькій ЗОШ I-III ст. Коломийського району Івано-Франківської області» на конкурс, організований Посольством Федеративної Республіки Німеччини.

Необхідно придбати хоча б один шкільний автобус. У Верхньому Вербіжі немає школи, а дітей до школи возили шкільним автобусом. Але автобус був переведений на потреби військових, що борються на сході в рамках АТО, і там було знищений. Тепер діти повинні добиратися до школи громадським транспортом.

У селі Нижній Вербіж у серпні цього року заплановане відкриття дитячого садочка. Зацікавленість батьків велика, але проблема полягає у пошуку відповідного персоналу для дитячого садка. Перешкодою є низька зарплата.

У Нижньому Вербіжі працює музична школа/школа мистецтв, до якої ходять діти, які не проживають на території громади. Вартість утримання школи складає 1,3 млн. грн. Влада громади хоче, щоб місцеве самоврядування Коломиї оплачувало частину цих витрат.

- Служба охорони здоров'я

Стан будинків охорони здоров'я є різним. **У амбулаторії села Нижній Вербіж відсутність вода,** крім цього у критичному стані є гараж. **Будинок центру здоров'я у Великому Ключеві вимагає опалення,** щоб зменшити витрати на опалення. У селищі Мишин є тільки ФАП, що недостатньо для цього села. Спочатку ФАП планувалося перетворити на амбулаторію, завдяки чому збільшиться доступність медичної допомоги, але це також збільшить витрати. Тому був створений альтернативний план. Громада сподівається приєднати село Ковалівка, на території якої діє амбулаторія. Ковалівка примикає до села Мишин, і мешканцям цього села буде недалеко до амбулаторії.

- Культура

Важливим бар'єром, що гальмує розвиток культури є поганий стан будівель, ремонт яких вимагатиме значних фінансових витрат. Особливо термінового ремонту потребує культурний центр у Великому Ключеві. Реконструкція також потрібна будинкові у селі Верхній Вербіж. Проблемою є також **високі витрати на опалення.** Труднощі з опаленням будинків в зимовий період серйозно обмежують можливість проведення занять та організації заходів (більшість об'єктів не опалюється, вони мають старі і нещільні вікна).

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Зміна також потрібна для бібліотечної мережі. Влада планує об'єднати деякі об'єкти.

Жителі прагнуть займатися спортом, особливо футболом, і потребують професійної опіки над футбольними командами, які грають на території громади. Органи влади планують найняти відповідну людину, але не відомо ще про форму зайнятості та обсяг її обов'язків.

Інші

У деяких частинах громади є слабкий стільниковий сигнал. Частина мешканців не погоджується будувати вишки через побоювання щодо свого здоров'я.

• Місцевий потенціал.

Економічний потенціал

Влада громади володіє **великим потенціалом пошуку зовнішніх коштів**, про що свідчить значна кількість підготовлених заявок (у тому числі до Фонду регіонального розвитку, Посольства Федеративної Республіки Німеччина). Цей потенціал збільшиться внаслідок навчань для вже працюючих працівників. Активність у здобутті коштів ззовні демонструють громади деяких сіл.

Влада громади є відкритою для інвесторів та планує здійснювати промоційні заходи для заохочення підприємців до вкладення інвестицій на їхній території. Громада має у власності ділянки на всій території, які можуть бути використані під інвестиції. Проблемою є відсутність діючого генерального плану, однак якби з'явився інвестор, влада заявляє про свою готовність швидко підготувати відповідну документацію. З метою залучення інвесторів планується видання брошури англійською та українською мовами та розміщення відповідної рекламної інформації в мережі Інтернет.

З огляду на вирощування яблук на території громади, бажаною була б інвестиція у вигляді сокопереробного заводу. Мешканці також бачать необхідність у розвитку молокопереробного підприємства, оскільки у багатьох домашніх господарствах вирощують корів.

Крім того, громада може зацікавити туристів, що їдуть до Національного парку "Гуцульщина" та далі у Карпати. На території громади, при дорозі є два готелі та ресторани, що показує існування потенціалу для розвитку економіки, що ґрунтується на туризмі. Проте відсутня ідея щодо цього, як зупинити мандрівників на триваліший період часу, не тільки на території громади, але і в усьому районі.

Потенціал мешканців

Серед мешканців є **велика група активних людей, які хочуть розвивати власний бізнес**, пов'язаний з переробкою, обробіткою землі, вирощуванням рослин або розведенням тварин.

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Мешканці громади займаються вирощуванням яблук. У більшості випадків це невеликі сади, а вирощування відбувається без відповідної технології. Наприклад, немає відповідних приміщень для зберігання яблук. Немає жодної компанії, яка б переробляла яблука на місці. Мешканці інших сіл отримують вигоду від місця розташування поруч з регіональною автодорогою та розвивають малі та середні фірми з надання послуг, торгіві чи промислові підприємства. Вони працюють на місцевому ринку.

Для мешканців характерний **високий рівень пов'язуючого капіталу**, який проявляється у готовності працювати на благо своєї громади. Мешканці охоче і значною кількістю долучаються до роботи задля своєї громади. Прикладом може бути описаний вище ремонт дороги в селі Великий Ключів.

Екологічний потенціал.

Потенціал громади - це велика кількість лісів (поблизу населеного пункту Великий Ключів) та чисте повітря. До потенційних екологічних визначних пам'яток належать солоні джерела у селі Великий Ключів, які використовувались ще в XIX столітті для отримання солі.

Туристична пам'ятка розташована в селі Нижній Вербіж - це будівля церкви Різдва Пресвятої Богородиці, що внесена до списку національної спадщини ЮНЕСКО.

Інші потенціали

Ведуться розмови про приєднання до громади спільнот сіл Ковалівка та Спас.

Інформація для моніторингу і оцінювання

7 частина звіту містить питання надіслані американським партнером. Відповіді на ці питання будуть основою створення показників для моніторингу і оцінювання. Будь ласка, уважно і детально заповніть цю частину. У випадку, якщо певне явище не характерне, також це підкреслити.

МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК

(PI 1.2) Чи в 2016 р. ОТГ отримала фінансування з Фонду регіонального розвитку? Якщо так, будь ласка, додайте список заяв, які отримують фінансування.

Ні, ОТГ було створено в кінці 2016 р.

(PI 1.6) Чи в 2016 році ОТГ реалізовувала місцеву програму економічного розвитку? Якщо так, будь ласка, подайте список проектів, який містить назву/сферу та очікувану дату проведення.

Ні, ОТГ було створено в кінці 2016 р.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ (стосується адміністративних одиниць, які вже мають стратегію розвитку)

(PI 1.3) Чи розроблена стратегія розвитку включає дії/стратегії, в яких беруть участь жінки та групи, які знаходяться в невідгданому соціальному становищі в місцевому управлінні?

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Якщо так, то, будь ласка, вкажіть потенційних бенефіціарів зазначаючи одну з нижченаведених груп:

- жінки
- молодь
- переселенці
- особи похилого віку (60+)
- люди з обмеженими можливостями і зі спеціальними потребами?

Громада не має стратегії.

(PI 1.4) Чи стратегія розвитку була опрацьована за допомогою партиципативних методів? Якщо так, то, будь ласка, коротко вкажіть на чому вони полягали.

(PI 1.5.2) Чи в 2016 р. в адміністративній одиниці був проведений процес партиципативного стратегічного планування? Якщо так, скільки людей взяло в ньому участь?

(PI 1.5.1) Чи представники ради в 2016 році брали участь в тренінгу з партиципативного стратегічного планування? Якщо так, то скільки людей пройшли тренінг?

Ні

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ

(PI 1.13) Чи буде бюджет 2017 року виділяти кошти на пріоритетні послуги, визначені партиципативним стратегічним плануванням? Якщо так, будь ласка, додайте посилання на сторінки з таким бюджетом або копії бюджету.

Ні

(PI 1.16) Чи жителі ОТГ отримали доступ до бюджету? Якщо так, то яким чином (будь ласка, вкажіть методи, які використовувалися)?

Якщо бюджет є заміщений на веб-сайті ради ОТГ, будь ласка, додайте посилання.

Бюджет був затверджений 20 січня 2017 року. Через брак часу та веб-сайту громади бюджетний проект не був оприлюднений, громадські обговорення також не проводились, але бюджет був представлений на засіданні виконавчого комітету, у бюджетному комітеті, куди могли прийти всі бажаючі. Крім того, відкриті всі сесії ради ОТГ, на яких, крім іншого, затверджується бюджет громади..

Затверджений бюджет публікується на веб-сайті з усіма додатками, також містяться всі зміни до бюджету, паспорти бюджетних програм, квартальні звіти. Короткий опис бюджету не опубліковано. Громадські слухання відбулися в 2017 році з питань, що стосуються визначення місцевих податкових ставок на 2018 рік. Оголошення про них були розміщені на веб-сайті громади.

<http://nvotg.if.ua//нормативна-база/сільський-бюджет>

(PI 1.17) Чи існують в бюджеті окремі програми/заходи, які розрізняють за статтю? („gender-sensitive” - як визначено керівником проекту: програми, в яких враховується гендерна різноманітність при визначенні припущень, цілей, бенефіціарів та результатів.)

Ні

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

(PI 1.18) Чи в 2016 р. представники ради ОТГ проходити тренінги з місцевих фінансів? Якщо так, то скільки людей було навчено (у 2016 році)?

Так, 8 осіб

(PI 1.19) Чи можна вважати бюджет громади прозорим та зробленим партиципативним способом? Будь ласка, дайте відповідь на питання, використовуючи перелік нижче:

- чи між оприлюдненням проекту та його прийняттям існує 20-денний проміжок?

Ні.

- чи влада громади дозволяє коментувати проект бюджету? *(наприклад, під час відкритих зустрічей у більш ніж одному/центральному селі чи в час визначений для висловлення думок, які пізніше з'являються з відповідями громадськості).*

Ні.

- чи було організоване мін. одне публічне слухання щодо бюджету?

Ні

- чи влада громади публікує затверджений бюджет на сайті і в загальнодоступному місці?

Так, на веб-сайті.

- чи влада громади робить також скорочену версію бюджету?

Ні

- чи громада публікує звіти про виконання бюджету (квартальні, річні)?

Так, на разі доступним є квартальний звіт.

• Аналіз SWOT.

SWOT-аналіз спрямований на виявлення та уточнення слабких та сильних сторін, можливостей та загроз факторів, які впливають або можуть впливати на місцевий розвиток. 11.08.2017 р. відбувся візит до виконкому громади, під час якого експерти представили результати SWOT-аналізу, проведеного у розрізі п'яти сфер. У зустрічі взяли участь представники влади громади, старости та представники освіти та громадських організацій. Результати аналізу були представлені та обговорювалися в першій частині зустрічі, а у другій частині учасників попросили ієрархізувати окремі модулі. Аналіз зосереджений на внутрішніх факторах.

Результати SWOT-аналізу в порядку, встановленому під час зустрічі, представлені нижче.

Адміністрація органу управління

Сильні сторони	Слабкі сторони
----------------	----------------

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- Компетентна та активна команда працівників виконкому - Чітка організаційна структура виконкому - Хороша співпраця з владою Коломийського району - Активна і відкрита інформаційна політика - Відносно великий бюджет громади (завдяки інфраструктурній субвенції) - Співробітництво з іншими ОТГ	- Відсутність актуального генерального плану - Відсутність поглибленого аналізу стану інфраструктури - Відсутність інвентаризації землі - Недоліки у документації - Відсутність статуту - Відсутність промоційних матеріалів для інвесторів, відповідної кількості ІТ обладнання, спеціалізованого програмного забезпечення - Невелика площа громади, мала кількість сіл, що входять до її складу
Можливості	Загрози
- Володіння ресурсами для реалізації заходів, що можуть принести доходи - Готовність розвивати нові компетентності / тренінги / впровадження змін - Створення комунального підприємства - Приєднання нових сіл (Спас, Ковалівка)	- Непевна ситуація у бюджеті після закінчення інфраструктурної субвенції (зокрема стабільності бюджету загрожують високі витрати на систему освіти) - Труднощі у здобуванні коштів із зовнішніх фінансових ресурсів

Інфраструктура та генеральний план

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Розширена мережа освітніх установ - Широка мережа закладів охорони здоров'я - Розширена мережа установ культури - Налагоджена система вивезення відходів - Хороший стан дороги Р-24	- Низька якість доріг та дорожньої інфраструктури - Нерегульована ріка та місцеві річки / ризик повені - Відсутність водопостачання та каналізації - Відсутність генерального плану - Відсутня сучасна система інвентаризації земель та будівель - Високі затрати на утримання освітніх установ, необхідність проведення ремонтів - Відсутність системи протипожежної безпеки - Відсутність хороших мостів на місцевих річках - Високі затрати на утримання закладів охорони здоров'я, необхідність проведення ремонтів - Відсутність теплоізоляції комунальних будівель, що створює високі затрати на їх технічне обслуговування - Поганий стан 2 з 4 будинків культури, високі витрати на їх утримання

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Можливості	Загрози
Кошти з інфраструктурної субвенції: можливість ремонтувати дороги, будівель громадського використання	Зростаючі витрати на утримання освітніх установ, пов'язаних з демографічною кризою

Економіка

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Велика кількість малих та середніх фірм (150), які працюють у різних галузях економіки - Близькість Коломиї (місце роботи для мешканців, ринок збуту), багато вільної кваліфікованої робочої сили - Хороша співпраця адміністрації та підприємців	- Небажання мешканців реєструвати свій бізнес / робота на чорно - Відсутність доступу до дешевих кредитів для розвитку малого бізнесу - Споживання зароблених за кордоном фінансових засобів, небажання інвестувати у власний бізнес - Відсутність знань про те, як розвивати бізнес / створювати сільськогосподарські кооперативи
Можливості	Загрози
- Розташування поруч з регіональною дорогою Р-24 - Висока економічна активність мешканців - Мешканці повертаються з трудової міграції, везучи з собою зароблені гроші - Адміністрація відкрита для інвесторів - Яблучні сади, які можуть стати основою для розвитку фермерських кооперативів у селі Великий Ключів	Відсутність розвитку Коломиї

Навколишнє середовище і туризм

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Чисте повітря, відносно чиста вода - Велика площа лісів, чисте повітря, гори довкола села Великий Ключів - Розвиток готельної бази біля дороги Р-24 - Місцеві об'єкти варті уваги: церква, що перебуває у списку ЮНЕСКО, солоні джерела.	- Відсутність каналізації - Ризик повені (першочергово для села Нижній Вербіж) - Відсутність мереж водопостачання, водовідведення нечистот у ріку та землю - Сезонне висихання джерел питної води
Шанси	Загрози
Традиція народних ремесел (вишиванка)	Низька екологічна свідомість мешканців

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

	Відсутність промоції туристичних об'єктів, які можуть затримати туристів, що зупиняються в готелях, розташованих біля дороги
--	--

Суспільство, людський капітал

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Сильна місцева ідентичність – ідентифікація з місцем проживання, відчуття відповідальності за найближче оточення - Підтримка традицій місцевої культури (вишиванки, весільні звичаї) - Готовність мешканців працювати на користь спільного добра - Міцні соціальні зв'язки - Розвинута спортивна культура	- Високий рівень трудової міграції - Невідповідність освіти потребам ринку
Можливості	Загрози
- Висока соціальна мобільність - Відсутність серйозних соціальних конфліктів	- Зменшення кількості мешканців - Зменшення кількості дітей (у довгостроковій перспективі стане причиною витрат на утримання освітніх установ) - Відсутність впливу на службу охорони здоров'я - Загроза постійної міграції мешканців - Зростання кількості безробітних, погіршення економічної ситуації населення

Висновки та рекомендації для впровадження стратегічного планування.

Основними зацікавленими сторонами, які повинні бути залучені до процесу стратегічного планування є:

- адміністрація виконкому громади;
- представники установ різних сфер, послугами яких користується громада, зокрема: освіта, культура, соціальна допомога. У роботі окремих груп бажано поєднати представників окремих установ та виконкому, наприклад, у сфері освіти – об'єднання в одній групі вчителів, осіб, відповідальних за освіту в громаді та представників батьківських комітетів з окремих населених пунктів;

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

- громада ще повністю не взяла на себе управління охороною здоров'я, але це, швидше за все, відбудеться найближчим часом, і доцільно включити працівників цієї сфери до стратегічного планування. Також необхідно залучити представників району, оскільки районне керівництво служби охорони здоров'я несе відповідальність за управління. Доцільно розглянути питання про те, чи і в якій мірі слід враховувати питання охорони здоров'я при стратегічному плануванні;
- представники влади міста Коломия та Коломийського району;
- підприємці, що працюють у різних сферах;
- представники населення; слід звернути увагу на те, щоб охопити менш активних чи взагалі соціально неактивних мешканців.

Існуючі стратегічні документи

- План суспільно-економічного громади на 2017 р. (додаток № 1)

План був прийнятий у квітні 2017 р. складається з 15 сторінок. План включає: 1) коротку соціально-демографічну характеристику громади (3 сторінки); 2) цілі (2 сторінки); 3) SWOT-аналіз (1 сторінка), (без детальної інформації про методологію проведення аналізу); 4) перелік цілей та завдань, що мають бути реалізовані окремо для кожної сфери (4 сторінки); 5) додаток у формі списку завдань для реалізації (2 сторінки).

План має операційний характер і містить елементи стратегічного планування. Цей документ може бути хорошим джерелом інформації про громаду, відправною точкою для поглибленого аналізу SWOT та стратегічного планування.

- Стратегія розвитку громади

У березні 2017 р. рада громади прийняла розпорядження щодо ініціювання процесу розробки стратегії. Після участі у проекті DOBRE, діяльність, спрямована на розробку стратегії, була призупинена. Влада громади покладає великі надії на стратегічне планування, передбачене в проекті.

Додатки

Словник

Nyżnij Werbiż - Нижній Вербіж

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Wętykuj Klucziw - Великий Ключів

Werchnij Werbiż - Верхній Вербіж

Myszyn - Мишин

ДФРР – DFRR Państwowy Fundusz Rozwoju Regionalnego

FAП – FAP Punkt felchersko-akuszerski

Громада – gromada

Область - obwód

ОТГ – OTG zjednoczona gromada

Район - rejon

Сільський, селищний, міський голова - przewodniczący gromady wiejskiej / miejskiej

Матеріал, що використовувався під час експертної оцінки:

- Аплікаційна заявка та додатки, підготовлені ОТГ у рамках набору до Програми DOBRE
- План суспільно-економічного розвитку громади на 2016 рік
- Статистичні дані та матеріали, надані владою громади
- Інтернет-сторінка ОТГ Нижній Вербіж ([http:// nvotg.if.ua/](http://nvotg.if.ua/)).
- Урядовий інтернет-сервіс, присвячений децентралізації (<http://decentralization.gov.ua/>).
- Портали: <http://decentralization.gov.ua> та <http://gromada.org.ua>
- Місцева преса

Список інтерв'юєрів:

М'якушак Ярослав, сільський голова

Івасюк Надія, завідувач сектору фінансів та планування

Васильчук Мирослав, виконуючий обов'язки головного бухгалтера

Туліка Петро, депутат Нижньовербізької сільської ради

Кадоб'янський Віталій, завідувач амбулаторії

Андрійчук Віктор, староста

Паландюк Зеновій, депутат Нижньовербізької сільської ради

Марущак Дмитро, депутат Нижньовербізької сільської ради

Олексюк Ольга, заступник голови депутат Нижньовербізької сільської ради

Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)

Угринчук Михайло, староста

Угринчук Валентина, діловод

Борис Ганна, завідувач народного дому,

Тафійчук Наталія, завідувач бібліотекою,

Марусяк Ярослав, директор народного дому,

Никорович Ганна, завідувач бібліотекою,

Марцинюк Юліанна, завідувач садка,

Василик Лілія, директор школи,

Ткачук Василь, підприємець,

Гросу Дмитро, староста

Галайчук Віталій, м. Коломия, ГО “ Асоціація економічного розвитку Коломийщини”